

Asia: LVM/2394/03/2017

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi Liikenneviraston liikenteenohjaus- ja hallintapalveluiden muuttamisesta osakeyhtiöksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys

Yleiset kommentit hallituksen esityksestä

Liikenne- ja viestintäministeriössä on valmisteltu esitys, jossa Liikenneviraston tie-, rautatie- ja meriliikenteen seurannan ja häiriötilanteiden tiedottamisen toiminnot yhtiöitettäisiin valtion osakeyhtiöksi. Muutoksella tavoitellaan toiminnon taloudellista tehokkuutta, läpinäkyvyyttä ja kannattavuutta.

Toimintojen yhtiöittäminen ja yhdistäminen lentoliikenteen ja rautatieliikenteen nykyisiin ohjausyhtiöihin mahdollistaisi päällekkäisten toimintojen purkamisen ja investointien tehokkaamman kohdentamisen.

Järjestelyn arvioidaan tukevan yleisesti ottaen digitaalisen liikenteen kehittymistä, kun yhtiö tarjoaa toiminnassa syntyvää tietoa liikenteen toimijoiden käyttöön.

Esityksessä neljän eri liikennemuodon ohjaustoiminnot rinnastetaan toisiinsa, vaikka kyse on hyvin erilaisista toiminnoista, palvelun tuottamisesta ja asiakaskunnasta. Synergiaeduista ei ole esitetty arviota.

Tieliikenteessä kysymys on tieverkolla olevien häiriöiden, tietöiden, kelin ja ruuhkien aiheuttamasta tilannetiedon tuottamisesta, esittämisestä ja jakamisesta viranomaisten yhteistyönä. Tilannetietoa tuotetaan viranomaisten järjestelmiin ympärivuorokautisesti.

Tieliikenteen seuranta ja häiriötiedotus ei ole tieliikenteen operatiivista ohjausta tai hallintaa muuta kuin normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Kyseessä on erityisesti tieliikenteen turvallisuuteen liittyvä toiminto.

Meriliikenteessä Liikennevirasto ylläpitää alusliikennepalvelua (VTS), johon Suomeen liikennöivät alukset ovat velvollisia ilmoittautumaan. Aluksen pyytäessä palvelusta saa tietoja muusta liikenteestä, olosuhteista sekä turvalaitteiden ja väylien tilasta. Erityistilanteissa VTS-keskus voi mm. antaa navigointiapua tai määräyksiä alukselle. Palvelu perustuu laajaan viranomaisyhteistyöhön.

Liikenne- ja viestintäministeriö esittää, että tällaista palvelua olisi perusteltua jatkossa tehdä yhtiömuodossa. Järjestelyn hyötyjen arvioidaan syntyvän ao. palvelujen edellyttämien hallinnollisten palvelujen puolittamisesta nykyiseen verrattuna. Perustettavaan yhtiöön seuraisi noin puolet nykyisistä hallinnollisista palveluista ja toinen puoli jäisi edelleen Liikennevirastoon. Henkilötyövuosien vähenemisestä tai säästöjen syntymisestä Liikennevirastossa ei ole esitetty arviota.

Yhtiö olisi 100% valtionyhtiö. Sen ainoa asiakas olisi valtion Liikennevirasto. Yhtiöllä ei ole sellaisia tuotteita tai palveluja, joita voitaisiin tuottaa markkinaehtoisesti tai niille olisi markkinaehtoista kysyntää.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK katsoo, että valtion viranomaisten keskinäisessä yhteistyössä tuottama liikenteen seuranta ja häiriötiedotus voidaan järjestää eri tavoin. Julkisen hallinnon tehostaminen on kannatettavaa kaikissa toimintamalleissa.

Liikenteen seurannassa syntyy julkisia tietovarantoja, jotka tulee avata, kuten Liikenneviraston ja Trafín muidenkin tietovarantojen kohdalla on tehty. Tiedot tulee avata riippumatta siitä, tuotetaanko palvelut valtion rahoituksella virastomuodossa vai yhtiömuodossa.

Esityksessä tulisi selkeämmin todeta valtionyhtiön rooli julkishallinnolle kuuluvien tehtävien hoitamisessa. Yhtiö tuottaa maksuttomia viranomaispalveluja. Yhtiön tehtävän tulisi pysyä tässä roolissa, eikä pyrkiä valtionyhtiöasemassa kehittämään ja kilpailemaan palveluista, joita voi kehittyä vapailla markkinoilla. Esityksessä todetaan, että konserni investoisi uuteen teknologiaan parantaakseen kilpailukykyään. Valtion yhtiön, jonka ainoa asiakas ja rahoittaja on valtion virasto, ei tulisi pyrkiä kilpailemaan markkinaehtoisten toimijoiden kanssa.

Valtion liikenneverkon kehittämisessä häiriöiden ennaltaehkäisy ja poistaminen ovat ensisijaisia tavoitteita, jolloin häiriöihin liittyvän tieto- ja informaatiotoimintojenkin tarpeellisuuden tulisi ajan myötä vähentyä. Liikenneverkon häiriötilanteiden aiheuttamasta kustannusvaikutuksista ei ole tehty

arvioita. Muutoksen kohteena olevan Liikenneviraston tehtävän vaikuttavuutta tulisi arvioida yrityksille häiriöistä aiheutuvien lisäkustannusten vähenemisenä.

Esityksessä yhtiöittämisen vaikutusten arvioidaan kohdistuvan erityisesti henkilöliikenteen, tavaraliikenteen ja logistiikan markkinaan. Kun kyseessä olevia häiriötiedotuspalveluja tuotetaan nykyään viranomaistyönä, ei toimintamuodon muutoksella sinänsä ole vaikutusta liikennemarkkinaan.

Esityksen virkamiesarvion mukaan liikenteen markkinaehtoiset palvelut kasvaisivat tie- ja meriliikenteen seurantatiedon yhtiöittämisen ja tietojen avaamisen seurauksena vuositasona 200 miljoonalla eurolla. Esityksessä ei ole avattu, miten julkisiin tietovarantoihin kertyvän tiedon avaaminen johtaisi yrityksissä logistiikkapalvelujen kysynnän kasvuun tai liikenteen kasvuun kansalaisten keskuudessa.

Esityksessä suunta, jossa viranomaisille kertyvän liikenteen seurantatiedon ajatellaan kehittyvän kohti liikenteen ja logistiikan hallinnointia, sisältää käsitteellisiä epäjohtonmukaisuuksia. Yritysten logistiikka on markkinaehtoista liiketoimintaa, jota operoidaan, ohjataan ja hallitaan yrityskohtaisesti liiketoiminnallisista ja usein myös liikesalaisista lähtökohdista.

Oleellista on, että yhtiömuodossa toimiminen ei johda siihen, että viranomaispalvelujen tuottamisen kustannuksia alettaisiin periä liikenteeltä tai palvelujen maksullinen käyttö veloitettaisiin lakiteitse liikenteelle.

Lisäksi tulee huolehtia, ettei synny liikennemuotojen välistä ristisubventiota, joka voisi lisätä tie- tai meriliikenteen, rautatieliikenteen tai lentoliikenteen kustannuksia. Konserniin on tarkoitus liittää myöhemmin lennonvarmistustoimintaa tuottava Air Navigation Services Oy ja rautatieliikenteen ohjausta tekevä Finrail Oy.

Liikenteen hallinnonalalla ovat kaikki organisaatorakenteet muutoksessa yhtä aikaa. Kokonaisuudistuksessa on tarpeen varmistaa, että julkishallinnon toiminta tehostuu ja kevenee. Riskinä voi olla, että hallinnolliset tasot ja viranomaisten keskinäiset sopimukset, ohjaus ja valvonta lisääntyvät.

Nyt kyseessä olevassa muutoksessa uudeksi toimijaksi tulisi yhtiö, jota ohjaisi omistajana liikenne- ja viestintäministeriö, joka ohjaisi myös yhtiön ainoaa asiakasta ja palvelujen ostajaa Liikennevirastoa. Parhaimmillaan on rinnakkain lausunnoilla Liikenneviraston, Traficin ja Viestintäviraston tehtävien ja organisoitumisen merkittävä muuttaminen. Ministeriö ohjaisi uutta virastoa Traficomia, joka sekin valvoisi Liikennevirastoa. Lisäksi edessä ovat maakuntauudistus ja maantielain muutos, jonka myötä

ELY-keskukset lakkaavat ja alueellisen tienpidon vastuu siirtyy maakunnille. Liikenneviraston rooliksi tulisi toimiminen tilaajana ja sopimuskumppanina.

Elinkeinoelämän ja yritysten toive on ollut, että tästä kokonaisuudistuksesta kuvattaisiin, miten se sujuvoittaa ja parantaa palveluja liikenteelle, sen asiakkaille, yrityksille ja kansalaisille, sekä miten se tehostaa ja keventää julkishallinnon toimintaa.

Kunnioitavasti

Elinkeinoelämän keskusliitto EK

Yrittäjyys ja elinkeinopolitiikka

Jouni Hakala

Johtaja

Yleisperustelut

-

Yksityiskohtaiset perustelut

-

Lakiehdotukset

Laki Liikenneviraston liikenteenohjaus- ja hallintapalveluiden muuttamisesta osakeyhtiöksi

-

Laki aluevalvontalain muuttamisesta

-

Laki alusliikennepalvelulain muuttamisesta

-

Laki liikenteen palveluista annetun lain muuttamisesta

-

Laki meripelastuslain muuttamisesta

-

Laki rautatielain muuttamisesta

-

Muut esitykseen sisältyvät lakiehdotukset

-

Muita huomioita ja kommentteja

Muut mahdolliset huomiot

-

Hakala Jouni
Elinkeinoelämän keskusliitto EK

Haapasalo Tiina
Elinkeinoelämän keskusliitto EK